9:297
Y-94.
11

سفیر الاسلام الی سائر الاقوام

— ترجمەسی —

محمد عارف بن نجم الدین

مؤلفی: محمد فرید وجدی.

مترجمی: محمد نجیب تونتاری.

شرف مطبعەسی.
۱۳۲۵ سنه.

КАЗАНЬ.
Электро-Типографія ШАРАФЪ.
1907 г.

КССР Гылым Академиясы
Гылыми кітапханә
Научная библиотека
Академия Наук КССР

ПРОВЕРЕНО 1953 г.

(وجدی)

محمد فرید وجدی سویسی حضرتلری، عصرمزنڭ ایڭ بیوك علماسندن در، هنوز قرق یاشلرنده اولدقی حالـده بر چوق آثار مفیده تألیف ایتمش. جمله‌دن صفوة العرفان فی تفسیر القرآن؛ بو تفسیر ایکی ستون اوزره ترتیب اولنوب، بر ستون‌ده الفاظ مشکله ترجمه‌سی، وجوه قراـ ئت، وجوه نسخ، اسباب نزول بیان ایدلوب، ایکنچی ستون‌ده هر آیة کریمه‌نڭ حاصل معنی‌سی ایراد ایدلمش، اورنیله غایت مفید تفصیل‌لر درج ایدلمشدر؛ تفسیرنڭ مقدمه‌سی مستقل بر کتاب اولوب اسلام وقرآنه دائر بر چوق علوم واصطلاحاتی حاوی‌در؛ بو تفسیر درس کتاـ بی اولمایه بحق لایق غایت نافع بر اثردر. الاسلام فی عصر العلم بو کتاب، یاوروپاده تربیه ایدلان کنج اسلام‌لری محافظه یولنده، خالص اسلامیتی بیان اوزره تألیف‌ایدلمش، دین اسلامڭ عقل وفن‌گه مواـ فق بر دین طبیعی فطری اولدقی آچق کورسه‌تلمشدر. الاسلام والمدـ نیة بو کتاب اصلنده یاوروپالر ایچون فرانسزچه تحریر ایدلوب تعریب ایدلمش؛ اسلام‌ده اولمیان بر چوق‌عادت‌لری تجرید، خالص اسلامیتی اسلامنڭ علو شأننی آچق بیان ایدن غایت نافع بر اثردر؛ الحدیقة الفکریة فی اثبات الا له بالادلة الطبیعیة اثبات واجب‌ده هیچ بر نقض واعتراضی قابل اولمیان حسی وطبیعی دلیل وبرهان‌لری ایراد اولوب قرآن کریمنڭ کوستردیگی مسلکه بنا ایدلەرك غایت نافع، درس ایدلمهـ یه بحق لایق بر کتابدر. کنز العلوم واللغة: اون ایکی جزدن عبارت بو بیوك کتابنڭ حاضرده یدی جزئی نشر ایدلمشدر، حروف هجا ترتیبیله

تأریخ جغرافیا طب کبی هر فن نڭ مسئلەلری اسلوب عصری اوزره بیان ایدلوب غایت گوزل بر اثردر. الفلسفة الحقة فی بدائع الاکوان عالم طبیعتدهـ گی حکمت، اسراری بیان ایدن مفید بر اثردر. المرأة المسلمة بو کتاب تربیۀ نسوانه دائر؛ طائفۀ نسوانڭ تاریخی، فلسفی احوالنی بیان ایدن گوزل بر کتابدر. الحیاة بو آیلق بر مجلۀ علمیه اولوب بر زمان توقتالوب ینه چقه باشلامشدر. الوجدیات بو ینه گوزل مقالەلردن عبارت بر اثردر. وجدی حضرتلری نڭ عرب جریدەلرنده هر زمان مفید مقالەلری کورلمکدەدر، بو ذاتنڭ اثرلری اسلام روحیله یازلدقدن مطالعەسی تقویۀ ایمان، قوة عرفانغه سبب بولور.

اخطار:

رسالەده ایراد ایدلمش آیت کریمەلرنڭ ترجمەلری ذیلنده الحاق ایدلمشدر.

بسم‌الله الرحمن الرحیم

الحمدلله الذی هدانا للاسلام . وجعلنا امة وسطا بین الانام والصلاة والسلام علی محمد خاتم النبیین وعلی آله وصحبه اجمعین. اما بعد:

مدنیت‌لی قوم آره‌سنده، یاپون قومی حاضرده برنچی درجه‌گه ایرشدیلر؛ بوقوم عالی فکرلی، عالی حسلی، هر کمال‌گه استعدادلی‌لردر؛ صوگغی وقتلرده، حق دینگه ایرشمك نیتیله، مشهور دینلرنك حقیقت‌لرنی تفتیش حقنده، پایتختلری اولان طوکیو شهرنده، بیوك بر مجلس تشکیلنه قرار ویرمشلر، بو مجلسده تورلی دین علماسی اجتماع ایده‌رك، دین‌لرك اصول فروعنده بحث، مذاکره قیلوب، نتیجه‌سنده باذن‌الله حق دین ظاهر اوله‌چقدر؛ بو خبر شایع اولور اولمز، هر ملت علماسی طوکیوگه سفرگه مسارعت قیلمشلر، ترکیه‌دن ینه اوچ بیوك ذات مذکور مجلسگه تعین قیلنمشلردر؛ (!)

عارضی بر عذر سببلی بو مجلسده بولاآلمدیغمدن مجلسی گه‌اخوانمزنك صداسنه‌صدا امی‌قوشمق قصدیله، دین اسلام حقنده‌فرانسزچه مختصر برمقاله‌قلمه آلوب، مجلس‌نك رئیسنه کوندردم. جمله اخوانمز مقاله‌مه مطلع اولسون‌لر ایچون عربچه‌یه هم ترجمه قیلدم. بو مقاله‌ده بنم عرضم ایك مهم اولان آنچق بر ماده‌نی بیان قیلمقدر؛ بو ماده لازمنچه بیلدرلور ایسه، دین اسلام‌گه دعوتده بشقه دلیللردن قوتلی، اثرلی اوله‌چقدر؛ بو ایسه: دین اسلامنك فقط بر قوم‌گه مخصوص دین جدید اولمیوب، بلکه الله‌تعالی‌نك جمله پیغمبرلرنه وحی ایتدگی دین

عام اولدقنی ایضاحدن عبارتدر؛ مگر بشقه امتلرنڭ اتباعی بو
دین‌نی تحریف قیلمشلر، صوڭره الله‌تعالی بو دین‌نی محمد علیه السلامگه
انزال قیلوب، رسول اکرم جمله قوم‌لره بو دین عام‌نی تبلیغ
ایچون مبعوث اولمشدر، تاینکه جمله ملت‌لر بو دین عام‌نی قبول
ایدوب، دین اصلی اوّلی‌گه رجوع ایتسون‌لر، بو حالده تعارف
اتحادلری قوت تابب، عالم انسان راحت اوله‌چقدر؛ اسلام دین
عام اولدقیچون، معلوم اولغان اولمغان جمله پیغمبرلره ایناںمق،
جمله کتابلره اشانمق، بو دین‌نڭ اساسی قاعده‌لرندن اولمش؛ بو
ماده‌نی آڭلامق مسلم غیر مسلم ایچون فائده‌لیدر، مسلم ایچون:
بر مسلم بو ماده‌یه دوشندکچه، بری آخرگه مخالف اولان دین‌لره
تابع اولمی، بلکه جمله ادیانی جامع دین اصلی‌غه تابع اولدقنی
بیلور؛ بو حالده جمله دین‌لره بر درلو نظر ایدر، چونکه اسلامی
حسبیله: جمله دین‌لره ایناںمق، جمله‌سی‌نڭ وسطنده اولمقله مکلفدر.
بر مسلم کندینی بو کبی جمله ملت‌لرنڭ مرام‌لرنی جامع بر
مقام‌ده، جمله قلب‌لرنڭ بر زمان اتحاد ایده‌چگی بر محل‌ده کوررسه
بو کمسه‌یی اصلا حتی قوهٔ قاهره ایله بو نقطه‌دن آیرمق ممکن
اولمز؛ غیر مسلم‌گه فائده‌سی: مسلم اولمیان بر کمسه بو ماده‌یی
آڭلادقچه، دین‌نده‌گی شك شبهه‌لردن هیچ کلفت‌سز خلاص‌غه یول
تابمش اولور، معلومدرکه بشقه ملت‌لرنڭ عاقللری‌نڭ اکثری،
دینلری‌نڭ محرف اولدقنی، بر چوق خرافات قریشدقنی یقیناً بیلمشلر.
بونلار عقیده‌لرنی اصلاحده البته مضطرلوردر، اگر بو کمسه‌لر
دین اسلامنڭ دین جدید اولمی، بلکه دین قدیم عام اولدقنی حس
ایدرلرسه، اسلام‌غه میل ایده‌چکلری شبهه‌سزدر، چونکه عقیده‌لرنده
شك شبهه‌یه دوچار اولانلر، دینلرنی محرف بیلدکلرندن، دین اصلاحی
گه اختیارسز منجذب اوله‌لر، دین موروثلرنی بیله دفع جذب آره‌سنده

منذبذب اولدقلری حالده، بر زمان دین اصلی دائره‌سنه کره‌چکلردر؛ ایشته بو کبی فائده‌لری ملاحظه ایدوب: بو ماده‌یی ایك ظاهر شکل‌نده کوسترمه‌یه اهمیت ویردم. دین اسلام‌ده‌گی بشقه فضائلی مجلس‌ده‌گی اخوانمه حواله ایدوب، بوراده سوزلرمی آنچق بو ماده‌یه دائر سویلدم. بو کبی مهم بر ماده ترك ایدلمسون خوفیله مقاله‌می بوکا حصر ایتدم. بنم ایضاحنه چالشدقم بو ماده، دین اسلامنك قرآنده بیان ایدلمش خصائصندن بریدر؛ تورلی ملت‌لرنك هر عصرده فوج فوج اسلامگه کرمکلرینك‌ده سببی بودر، چونکه بشقه ملتلر بو سر عظیمی علماً ادراك ایتمزلر ایسه‌ده وجداناحس قیلمقده‌درلر، دین اسلام‌گه صاف نظر ایدوچی‌لر، عقیده‌لری‌نك شك شبهه‌دن عاری‌صورة صحیحه‌سنی کورمکده‌لر، بوحالده اسلام‌گه روحلری وجدانلری ایله میل ایدوب، اهلندن آرتوق صلابتلی اولدقلری کورلمکده‌در. بوایسه دین اسلام‌گه مخصوص برمزیت اولوب، باشقه دین‌لرده بوخاصیت یوقدر، بوحالت دین اسلام‌نك دیانت عامه اولدقندن ناشی برخاصیت اولوب، باشقه دین‌لر دین عام اولمدقندن، بوکبی مرکز وسطده‌اولمقنی قابل دگل‌لر؛ ایشته بوبیان‌دن بر بوذی یا یهودی یاخود نصرانی‌نك اسلامیتی قبولی نه درجه‌آسان اولدقی ظاهر اولدقی کبی، بونلرنك بری آخرك دیننه کرمه‌سی شو نسبت‌ده مشکل اولدقی‌ده معلوم‌اولور، چونکه بوذیت، یهودیت، نصرانیت هیچ جمع ممکن اولمز درجه بری آخرگه مخالف‌در، مثلا نصرانی اعتقادنچه: تثلیث نك بررکنی اولان حضرت عیسی متجسد اوله‌رق انسانلر آره‌سنده یشامش، حضرت آدم‌خطیئه‌سی سببلی عاصی اولان جمله انسانلر ایچون کندینی فدا ایدوب صلب اولنمش. بوذی اعتقادنچه: تثلیث هندی‌نك بررکنی اولان فیشنو عالمی شروردن تخلیص ایچون نیچه مرتبه تجسد ایدوب توقزنچی دفعه بوذایه حلول ایتمش؛ بوایکی عقیده‌نی توفیق

ممکن اولمدقی کبی، بری آخرك عقیده‌سن قبول‌گه مرجح‌ده یوقدر؛ بوذی‌یه یهودی اولمق ینه قابل دگلدر، چونکه توراتده‌گی خطابلر فقط بنی اسرائیله دائر اولوب بوملتی جمله امت‌لردن عالی بر درجه‌یه کوتارلمش، نیچه یوز میلیون آسیالیلر تعظیم ایتمکده اولان بوذایی ذکر، تعظیمه دائر، ولو بر جمله اولسون توراتده سوز یوقدر، بس بوذی‌یه ممکن میدرکه، بتون اسلافی تعظیم ایتمش ذاتی کأن لم یکن حکمنه قویه‌رق یهودی اولمق؟ هیچ! بوندن بیلندی‌که بوذی عقیده‌سنی ترك ایدوب یهودی یا نصرانی اولمق، یاخود بونلار بری آخرك دین‌نی قبول ایتمك ممکن دگلدر؛ (آزغه حکم یوق) مگر بوملت‌لرنك اسلامی قبول‌لرنده بوکبی اشکال یوقدر، چونکه اسلام قاعده‌سنچه: جمله پیغمبر-لره اینانمق جمله‌سنی تعظیم ایتمك ایمان‌نك شرطندن‌در. قرآن کریم: ومامن امة الاخلا فیها نذیر آیة کریمه سیله هرامت‌گه پیغمبر کیلدکنی خبر ویره‌در، منهم من قصصنا علیك ومنهم من لم نقصص علیك آیة کریمه‌سی، پیغمبرلرنك بعض‌سنی ذکر ایتدك بعض‌لرنی ذکر ایتمدك دیـه بیلدره‌در، بس بوندن بوذی‌یه معلوم اولورکه اسلام بوذانك مؤسس دیانت اولدقنه فضیلتنه انکار قیلمی، بلکه بوذانك رسل کرامدن اولمقنه قرآن بیله مساعده ایده‌در، نصرانی‌یه ینه معلومدرکه، قرآن حضرت عیسی‌یی رسل عظامدن عدایدوب تعظیم‌له ذکر ایدیور، یهودی ینه بیلورکه قرآن حضرت موسی‌یی رسل عظامدن عد ایتمش، تکریم تعظیم‌له یادایلمش؛ ایشته بونلارنك تعظیم ایتدکلری مؤسس دیانت او-لان ذاتلری، اسلام ینه تصدیق ایتدکندن، بوملتلرك اسلامی قبول‌ده حرج کورلمیدر، بلکه اسلام جمله دین‌لرنك اصلاح وتنقیح ایدلمش صورة صحیحه‌سی اولدقندن، اصلنده بودین‌لره باشقه دگلدر، (ان الدین عندالله الاسلام) واقعا دین اوّل بر اولدقی، تفرق صوگغی اتباعك تحریفندن ناشی اولمقی، ثابت بر حقیقتدر، وماتفرق الذین اوتوا

الكتاب الامن بعد ماجاءهم العلم بغيابينهم؛ بونك ایچون باشقه ملتلر
عقیدهلری‌نك صورة صحیحه‌سنی اسلامده کوردکچه، بری آخره مسابقه
ایدرچه‌سنه اسلامه تقرب ایتمکده‌درلر. بو احوالی مشاهده ایتدکمزدن
اسلامنك فضائلنه دائر بیوك بر کتاب یازمقدن، بومهم نقطه‌نی ایضاح
قیلمق‌نی، اسلام مناظره‌لری ایچون فائده‌لی کوردم. فرانسزچه یازدقم
مقاله‌ده آزغنه اوزگارتب بویله دیمشدم: بومجلس کبیرك اعضاسنه قو-
شلمق شرفی، معذوریتم سببلی نصیب اولمدقندن، مجلسده‌گی اخوانمه
معاونته آرتوق محبتم بومقاله‌می مجلس‌نك رئیسنه کوندرمه‌یه سوق
ایتدی، رئیس جنابلری تفضلا مقاله‌می یاپون لغتنده مجلسه ترجمه ایده-
وب، موضع مناقشه‌یه وضع ایلسون. بنم دیدکم: اسلامیتده بیوك بر
مزیت واردرکه بومزیت دین اسلامی جمله دینلردن عالی بر مقامه
قویمش، جمله نظرلری خاص بر کیفیتده اسلامه جلب ایتمش، بومز-
یت اسلامنك دین عام اولدقنی کوستروب جمله انسانلری میل ایتد-
رمشدر؛ باشقه ملتلرنك اسلامگه رغبتی، دین اسلامنك فقط اصللری
متین، برهانلری قوتلی اولدقی ایچون گنه اولمی، بلکه انسانلری
کماله سائق اولان نوامیس اجتماعیه قوتی، معارفگه قائد اولان
حرکات فکریه تأثیری ایله‌در، اسلامگه نظرلری جلب، غافللری تنبیه
ایدن بومزیت شودرکه: قرآن کریمنك تصریحی اوزره، دین اسلام
دین جدید دگل، بلکه دین قدیم اوّلدرکه جناب الله بودینی جمله
پیغمبرلرنه وحی ایتمش، جمله‌سی بودینی تبلیغ ایچون کوندرلمشلودر،
قرآن: شرع لکم من الدین ماوصی به نوحا والذی اوحینا الیك وما
وصینابه ابراهیم وموسی وعیسی ان اقیموا الدین ولاتتفرقوا فیه کبر
علی المشرکین ماتدعوهم الیه الله یجتبی الیه من یشاء ویهدی الیه من
ینیب ومانفرق الذین اوتوا الکتاب الامن بعدما جاءهم العلم بغیا بینهم
واولا کلمة سبقت من ربك الی اجل مسمی لقضی بینهم وان الذین

اورثوا الكتاب من بعدهم لفى شك منه مريب فلذلك فادع واستقم كما امرت ولاتتبع اهوائهم وقل آمنت بما انزل الله من كتاب وامرت لاعدل بينكم الله ربنا وربكم لنا اعمالنا ولكم اعمالكم لاحجة بيننا وبينكم الله يجمع بيننا واليه المصير؛ بو آية كريمه‌لردن آچق بيلنوركه محمد عليه‌السلام حضرتلرى، بر امة مخصوصه‌غه دين جديدى تأسيس ايچون مبعوث‌اولميوب، بلكه تحريف‌گه دوچار اولان جمله دين‌لرى اصلاح، جمله امت‌لرى دين اصلى‌غه ارشاد ايچون كوندرلمشدر، شو دين اصلى‌كه باشقه پيغمبرلرده بونك ايله كوندرلمشلر ايدى؛ قرآن: قل يا اهل‌الكتاب تعالوا الى كلمة سواء بيننا وبينكم ان لا نعبد الاالله ولانشرك به شيئا ولا يتخذ بعضنا بعضا اربابا من دون الله فان تولوا فقولوا اشهدوا بانا مسلمون؛ يوقاريده سويلاب كلدكمزچه، دين اسلام‌نك قاعده‌سى بودر: وقالوا كونوا هودا او نصارى تهتدوا قل بل ملةابراهيم حنيفاوما كان من‌المشركين قولوا آمناباالله ومانزل الينا وما انزل الى ابراهيم واسماعيل واسحق ويعقوب والاسباط وما اوتى موسى وعيسى وما اوتى النبيون(*) من ربهم لا نفرق بين احد منهم ونحن له مسلمون فان آمنوا بمثل ما آمنتم به فقد اهتدوا وان تولوا فانماهم فى شقاق فسيكفيكهم الله وهو السميع العليم صبغة الله ومن احسن من الله صبغة ونحن له عابدون قل اتحاجوننا فى الله وهو ربنا وربكم لنا اعمالنا ولكم اعمالكم ونحن له مخلصون؛ ايشته دين اسلام بنا ايدلمش قاعده بودركه اسلام دين جديد دگل، بلكه جمله پيغمبرلره وحى ايدلمش دين عام‌در، مگر بودين‌نى اتباعلرى تحريف ايتمشلر؛ اسلام دين عام‌اولدقندن، استر ديگر امت‌كه كوندرلسون جمله پيغمبرلره بلا تفريق ايناتمق، قنقى لغت‌ده اولسه اولسون قنقى

(*) بزه معلوم اولغان اولمغان جمله پيغمبرلر، چونكه الله تعالى هر امت‌گه رسول كوندردكنى ومامن امة الاخلا فيها نذير آيت كريمه‌سيله آچق بيان ايتمشدر.

زمان‌ده نازل اولسون جمله کتابلره تصدیق ایتمك ، مسلمانلغك شرطندندر. بونك ایچون اسلامیت، ملتلرده‌گی حب نفس، حقد کبی رذائلی مانع اولمقله برابر ، بر زمان جمله‌سینه دیانت عامه اوله‌جقدر؛ اعتبار ایدلسونکه انسان نه‌ایچون یهودی اولورده بوذی اولمیور؟ یا خود نه ایچون مسیحی اولورده برهمی اولمیور؟ نه کبی مرجحله حضرت موسی‌نك بنی اسرائیله مبعوث اولدقنه، توراته اعتقاد ایدیورده، بوذا، زر داشت، براهما، حضرت محمد، باشقه رسوللر حقنده بیله اعتقاد ایتمیور؟ حالبوکه بو ذاتلر سعادته هادی اولان کتابلر ایله کلمشلر، امتلرنه طریق کمالی کوسترمشلردر؛ آیا معقول‌میدرکه: جناب مولی حضرت موسی‌یی برنیچه بلك بنی اسرائیله امام ورحمت‌ایدوب کوندرسنده، نیچه یوز میلیون صینلی، یاپونلر باشقه آسیالی آمریقالی آوستر الیالی‌لری هیچ کتابسز هدایتسز مرشدسز رسولسز قالدرسون؟ متصورمیدرکه خالق عادل حکیم مطلق اولان حق تعالی حضرتلری حقایق دینی بر نیچه بلك آدملر ایچون وحی ایدوب نیچه یوز میلیونلری ظلام بهیم فساد عمیمده قالدرسون؟ یوق بواصلا ممکن دگلدر! (*) وما من امة الاخلا فیها نذیر، منهم من قصصنا علیك آیت کریمه‌لری آچق کوستریورکه الله تعالی جمله امتلره پیغمبرلر کوندرمش دیننه دعوت ایلمشدر؛ بزلر حاضر برزمان‌ده بزگه جمله ملتلرنك تبادل افکار، تقاسم مساعی واسطه‌سیله تعارفلری کون بکون آرتمقده‌در، معیشت قاعده‌لری؛ ملتلری امور معارفده توحید ایتدگی کبی توحید دیانته بیله سوق ایتمکده‌در، بو سببدن دین عام-نك لزومنه فکرلرده شعور عمومی پیدا اولمش، لکن انسانلرنك بر دین دائره‌سنه جیولمقلری ممکنمیدر؟ اوکه‌زده‌گی دینلرنك هر بری اتباعلرنی دین سابقنه تمام ضد اولان دین ایله تکلیف ایدیور، اولده

(*) ولکل امة رسول سورهٔ یونس.

تصدیق ایتدگی پیغمبرلری تکذیب، تقدیس ایتدگی شیلرنڭ جمله‌سنی تحقیر ایتمکله امر ایدیور؛ بس بو کبی دین‌لر مادامیکه تکلیف‌ده حکمت، عدالتی رعایه ایتمدکچه: دین عام اولمیه صالح دگل‌لردر، بر کمسه‌یی دین سابقندن تمام دوندرمك عقیدهٔ اولی‌سنه بالکل منکر کافر ایلمك، آچق ظلم، حق‌سزلقدر، ایشته عیسی، بوذا حضرتلری صلاح تقوی، حب انسانیت‌ده هپ برابر اولدقلری حالده، هر بری مؤسس دیانت، مصلح انسانیت اولارق، بر چوق خلق اتباع ایتمشلر، بو مصلح-لرنڭ برنی تصدیق دیگرنی تکذیب ایتمه‌یه بر درلو مرجح یوق‌در، کذلك انجیل‌لری تقدیس کتب بوذایی تحقیر قیلامیه‌ده بر سبب یوق‌در؛ شبهه یوق‌که انسانلرنڭ بر پیغمبری تصدیق آخرنی تکذیب، بر کتابه ایمان دیگرنه انکار ایتمه‌لری، تقلید وارثت‌دن ناشی محض ظلم‌در؛ محب حقانیت‌تارك نفسانیت اولان‌لر ایچون عدالت شودرکه مخصوص بر پیغمبره مخصوص بر کتابه اینانمق دیگرلرنه انکار ایتمك کبی تعصبلری تاشلایه-رق، جمله کتابلره جمله پیغمبرلره بلا تفریق اینانمق سیرلری ایله رسالت لرنه استدلال ایتمکدر، الله تعالی‌نڭ: قولوا آمنا بالله وما انزل الینا وما انزل الی ابراهیم واسماعیل واسحق ویعقوب والاسباط وما اوتی موسی وعیسی وما اوتی النبیون من ربهم لا نفرق بین احد منهم ونحن له مسلمون قول کریمیله بیان ایدلمش دین حق ایشته بودر، جمله ملتلر-نڭ بو دین دائره‌سنده اجتماعی، بر پیغمبره اقرار، دیگرنه انکار کبی تعصب لرنڭ اورته‌دن قالدرلمه‌سی، بو جهتدن کلمش عداوتلرنڭ جملة محو اولمه-سی، آنچق بو دین سایه‌سنده اولا بیلور؛ مگر بو مقامده بر مشکله ظهور ایدرکه او ایسه ملل سائره کتابلری‌نڭ محرف اولمقی‌در، چونکه بولارنڭ علماسی کتابلرنی شرح وتأویل ایده ایده اساسندن اوزگارتمشلر بری آخرگه توفیق قابل اولمز درجه بوزمشلردر؛ بو ایسه ملحدلر ایچون بتون ادیانه قارشو بیوك بر اعتراضه یول آچمشدر. دیورلرکه اگر

دینلر سماوی اولورسه بو کبی تخالفلر نیچوك جائز اولور؟ یا سز بو دینلری سماوی دیه‌رك یالان دعویده اولیورسز، یاخود دین اصلندن تحریف ایدلمش اولور، یوق، ایسه حکیم عادل اولان الله تعالی حضرتلری بر قومه، کندینی ذاتنده صفاتنده واحد، جسم جسمانیتدن منزه افکار بشردن عالی دیه‌رك تعلیم ایدوبده. ایکنجی سند: اب ابن روح القدس کبی اوچ اقنومدن عبارت، بر اقنومی انسانلر ایچون فدا ایلمش دیه توصیف ایدوب، اوچنچی قومه: جسم فلانگه حلول، جسد فلانده متجسد دیه تعلیم ایتمك نصل معقول اولور؟ بو اعتراضه ایکی وجه‌دن جواب ویرمك ممکندر. یا بو دینلر سماوی اولمیوب موضوعاتدن دیمك، یاخود اصلندن محرف اولدقلرنه قائل اولمق؛ موضوعاتدن دیمه‌یه قوتلی دلیل یوقدر چونکه دینلرك مؤسسلری اولان ذاتلرنك تأریخ حیات زهد، کمالتلری صدق دعویلرنه دلالت ایتدگی حالده، بولار: بز اللهنك پیغمبرلری دین سماوی ایله مبعوث اولدق دیه دعوی ایلمشلر، سیرلرنی بیلدکمز حالده بو ذاتلرنك کذاب، مزور، یالغانچی، آلداوچی اولمه‌لرنی عقل جائز کورمیور، چونکه کذب تزویردن هیچ وقت زهد، عبادت، تقوی، فضیلت تولد ایتدگی یوقدر (تفصیلی رسول اکرم ترجمه‌سنده کورلور) بس ایکنجی وجه‌دن جواب فالمشدرکه اوایسه دینلرنك محرف اولمه‌سیدر، یعنی دینلر اصلنده بر اولوب اتباعلری‌نك سوء تفاهمی سببلی توفیق قابل اولماسدای تورلی تورلی آیرامه‌لری‌در؛ سوز بوکا ایرشدکده دیيورزکه: بتون عالملره رحمت ایچون کوندرلمش رسول محترم محمد علیه السلام حضرتلری‌نك تأریخ حیاتی، اخلاق، کمالاتی قطعا دلالت ایده‌درکه بو ذات مبارك رسوللرك بری بلکه برنچی‌سیدر؛ بو رسول محترم الله تعالی‌نك قول کریمنی تبلیغ ایته‌در: یآ ایها الناس قد جاءکم برهان من ربکم وانزلنا الیکم نورا مبینا فاما الذین آمنوا واعتصموا به فسیدخلهم فی رحمة منه وفضل ویهدیهم الیه صراطا مستقیما؛ ینه تبلیغ ایله‌در: شرع لکم

من الدين ما وصى به نوحا والذى اوحينا اليك وما وصينا به ابراهيم وموسى ان اقيموا الدين ولا تتفرقوا فيه كبر على المشركين ما تدعوهم اليه الله يجتبى اليه من يشاء ويهدى اليه من ينيب وما تفرقوا الا من بعد ما جاءهم العلم بغيا بينهم ولولا كلمة سبقت من ربك الى اجل مسمى لقضى بينهم وان الذين اورثوا الكتاب لفى شك منه مريب فلذلك فادع واستقم كما امرت وقل آمنت بما انزل الله من كتاب وامرت لاعدل بينكم الله ربنا وربكم لنا اعمالنا ولكم اعمالكم لاحجة بيننا وبينكم الله يجمع بيننا واليه المصير؛ بو رسول كريم جمله پيغمبرلره جمله كتابلره ايمان ايله امر، ايدوب، بو ايمانى دين‌مزڭ اساسندن قيلمش، هر خير ايله، امر هر شردن نهى ايدوب، كمالات يوللرنى كوسترمشدر؛ بزلره جمله اخلاق حسنه‌يى شريعت ايدوب، بشريت‌مزده اولان حقد تعصب كبى بالجمله اخلاق قبيحه‌نڭ منزعنى بترمش: دنياوى اخروى سعادتمزنڭ يولنى آچق كوسترمشدر؛ ايمدى اعتبار ايداسونكه عصرمزده بو ديانتگه باشقه قايو ديانته اتباع ايدوب عمل ايتمك ممكن اولور؛ بو آنداين عصركه: دينلرده شك شبهه‌لر تمام چوغالمش، بو عصرده علم لاهوت، ملتلرنڭ اسلافلرنه تقليداً جناب الله حقنده جهلا ايراد ايتدكلرى مقاله‌لره، تماماً ضد اولمشدر؛ مجاس اديانه كوندردكم مقاله‌ده بو جمله‌لره اشاره ايتدكم صوڭنده، ديگر مهم نقطه‌لره قسقه‌چه اشاره ايتمشدم. بو نقطه‌لر، ينه دين اسلامگه نظر دقتى جلب ايله‌چك، جمله قلبلرى اضطراراً اسلامگه توجه ايتدره‌چكدر، بولار ايسه بر نچى: دين اسلام وحى ايدلمش دينلرڭ اخيرى اولدقندن، بشقه ديانتلردن آيرم بر محل دوتمش اولور، چونكه هر شى‌نڭ اخيرنده بر مزيت اولوركه اولنده بو كبى مزيت اولمز؛ ايكنچى: قرآن تصريح ايده‌در، محمد عليه السلام دين اسلامنڭ رسولى، رسوللرنڭ خاتمى اولوب جمله انسانلره مبعوث اولمش: ما كان محمد

اباأحدمن رجالكم ولكن رسول الله وخاتم النبيين؛ وماارسلناك الاكافة للناس بشيرا ونذيرا؛ حالبوكه بشقه پيغمبرلر حقنده كتب منزله‌ده بو كون‌ده موجود اولانلرنده بيله، بو كبى سوز يوقدر، كتاب بوذاده براهمه ديانتنى اصلاح ايچون مبعوث اولدقى، كتاب موسى‌ده بنى اسرائيله مبعوث اولمقى، كتاب عيسى‌ده ينه بنى اسرائيله مبعوث اولمقى قدر ذكر ايدلمشدر: ايشته كتاب اسلام بو جهتدن ينه شايان دقت اولوب، دين اسلامنك بشقه دينلردن آيرم مزيتنى بيلدرور؛ اچونچى دين اسلام عام اولدقندن، الله تعالى بو دين‌نى جمله ملتلرى تأليف ايچون وحى ايتمش، آق، قاره، صارى، قزل كبى جنسلر آره‌سنده‌غى امتياز، عصبيت قوميه‌لرى محو ايدوب، بين الاجناس مساواتى بلدرمش، بو دين آچق كوستره‌دركه انسانلر جمله‌سى بر عائله بر جماعت حكمنده آنالرى آدم، آنالرى حوادر، انسانلرنك تورلى شعبه، قبيله‌لره آيرلمقى تفاضل، تنازع ايچون اولمى بلكه تعارف، تعامل ايچوندر، الله تعالى انسانلره عموماً خطاب ايدوب قرآن كريم‌ده بيوره‌در: ياايها الناس انا خلقناكم من ذكر وانثى وجعلناكم شعوبا وقبائل لتعارفوا ان اكرمكم عندالله اتقاكم؛ دورتنچى: كتاب اسلام، نصيحت ارشادده مخصوص بر شعبه‌نى ياقبيله‌نى مراد قيلمى بلكه انسانلره عموماً خطاب ايله‌در بوده اسلامنك دين عام اولدقندندر، مثلا: ياايها الناس قدجاءكم برهان من ربكم وانزلنااليكم نورا مبينا؛ ياايها الناس اتقوا ربكم ان زلزلة الساعة شئ عظيم آية كريمه‌لرى كبى؛ بشنچى قرآن كريم، شريعت اخلاق، هيئت اجتماعه دائر عمومى احكام‌ده قواعد كليه ايله بيان ايدوب، وقايع جزئيه‌نى اهل شريعتنك استنباطنه حواله ايده‌در، تااينكه اهل اجتهاد زمان، مكان مصلحتلرنى رعايه‌ايدوب، احكام جزئيه‌نى كتاب سنتدن استنباط ايتسونلر؛ مثلا شريعته مخصوص اولان أمورده عدالت مساوا- تارك مبدأرنى بيان ايدوب قرآن بيوره‌در: ان الله يأمركم ان تؤدوا

الامانات الی اهلها واذا حکمتم بین الناس ان تحکموا بالعدل؛ مبدأ مساواتدن خبر ویره‌در: یاایها الناس انا خلقناکم من ذکر وانثی وجعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا ان اکرمکم عند الله اتقاکم، ایشته اهل اسلامنڭ بو ایکی اصل وبو کبی اصول اخلاقده کتاب سنتدن مأخوذ احوال زمان ومکانکه توفیق ایدلمش شریعت عادله‌لری واردرکه بوڭا فقه دیورلر؛ ایکنجی اوچونجی قرنده علماء اسلام، بو خدمتی بحق ایفا ایتمشلر، اجتهاد هنوز باقی اولوب شرطلری تابلغان اهلنه قیامته قدر بو باب همان آچقدر. مگر اهل اولمیانلره رخصت یوقدر؛ آلتنچی: بو دین حنیف نڭ قاعده‌لرندن بری تسامح دینیدر، بو اصلنی شارع حکیم الله‌تعالی حضرتلری، علمی، حکمی قاعده‌لر ایله برکتمشدرکه، بر مسلم بو قاعده‌لره دوشمدکچه، باشقه دین اهلنه حقد، عداوت قیلمه‌یه مجالی قالمز، بو قاعدهٔ علمیه‌لر شارع تعالی‌نڭ بر امة محمدیه‌گه تعلیمی اوزره: حکمت الهیه اقتضاسیله انسانلر عقل نظرلری اختلافیله عمیق مشربلرنده مختلف اولمشلر، قرآن: ولوشاء ربك لجعل الناس امة واحدة ولا یزالون مختلفین الا من رحم ربك ولذلك خلقهم؛ بر کمسه‌نڭ اذن الهی‌دن باشقه، هیچ حقی یوقدرکه؛ دیگرنی کند مذهبنه اکراه ایتسون، الله تعالی بو حکمتی پیغمبرنه اشعار ایدوب بیوره‌در: انك لاتهدی من احببت ولکن الله یهدی من یشاء، افأنت تکره الناس حتی یکونوا مؤمنین. وما کان لنفس ان تؤمن الا باذن الله ویجعل الرجس علی قلوب الذین لایعقلون؛ دین اسلامده بر کمسه‌یه دیگری‌نڭ عقیده‌سنه تسلط سیطره حقی ویرلمه‌مش، بو دقیقه‌یی الله‌تعالی رسولنه خطاب ایدوب بیلدره‌در: لست علیهم بمسیطر، لست علیهم بجبار، لست علیهم بوکیل؛ بر مسلم بو حکمت الهیه‌گه گوزل دوشندیسه‌بلورکه؛ امتلرنڭ دینده اختلافی الله‌تعالی‌نڭ اراده ایتدگی برشی‌در، حکمت الهی اقتضاسیله بو اختلاف عقل، ادراک‌لرڭ درجه‌سنه تابع‌در هیچ کمده دینی سیطره یوقدر، هیچ کمسه‌یی

دین گه اکراه درست دگلدر؛ بو دقیقه‌لره واقف اولان مسلم‌نڭ قلبندن شبهه‌سز حقد دینی اثری زائل اولور قلبنه رحمت الهیه‌دن بر شعبه یرلشور، بو رحمت سببیله، باشقه دین اهل‌لریله، قرداشچه معامله ایدر، اگر آنلر بو مسلم‌نی دینندن دیارندن اخراج ایچون قتاله کرشمدکلری حالده، مسالمه‌دن آیرلماز؛ قرآن: لاینهاکم الله عن الذین لم یقاتلوکم فی الدین ولم یخرجوکم من دیارکم ان تبروهم وتقسطوا الیهم ان الله یحب المقسطین انما ینهاکم الله عن الذین قاتلوکم فی الدین واخرجوکم من دیارکم وظاهروا علی اخراجکم ان تولوهم ومن یتولهم فاولئك هم الظالمون؛ بو نه بیوك عدالتدرکه الله‌تعالی دین ایچون قتال ایدوچی دشمانلره قارشو، خلاف عدالت سؤ معامله ایله امر ایتمه‌یوب بلکه آنلرنی فقط دوست کورمکدن نهی ایله‌یور، بلکه، ولا یجرمنکم شنان قوم علی ان لاتعدلوا اعدلوا هو اقرب للتقوی آیة کریمه سیله دشمانلره قارشو، ینه عدالت ایله امر ایدوب بیورر: بر قومگه عداوتڭز ظلم‌ڭزغه سبب اولمسون، دشمانلرڭزغه بیله عدالت قیلڭز، عدالت تقوی‌غه یقین‌در؛ الله تعالی مؤمنلره قتال وقتنده ینه عدالت ایله توصیه ایله‌در: وقاتلوافی سبیل‌الله الذین یقاتلونکم ولاتعتدوا ان الله لایحب المعتدین بناءًعلیه اسلام‌ده مشروع اولان قتال فقط دفاعی اولوب، هجومی قتال درست دگلدر) بو بر بیوك عدالت وحکمت ربانیه‌درکه بوفضیلتی الله تعالی فقط امة محمدیه‌گه نصیب ایدوب، بوفضیلت باشقه امتلرنڭ اوتکاننده هم حاضرنده کورلمشدر، اگر برکس دعوی ایدرسه اثبات ایتمه‌لی؛ جیدنچی: اسلام حریت اعتقادی تقریر ایتمش، بو بر اصل مدنی‌درکه آوروپاده ظهوری ثورهٔ فرنسیه سببلی قرن ماضی‌ده اولمشدر، حالبوکه بو اصل اسلام‌ده اون اوچ قرن اوّل بیان ایدلمشدر، قرآن: وقل‌الحق من ربکم فمن شاء فلیؤمن ومن شاء فلیکفر؛ بس هر انسان اوزینڭ عقل ارادہ‌سیله دین اختیار قیلمقده حردر، دین‌ده اکراه یوقدر، «لا

اكراه فى الدين». سكزنچى: اسلامده باشقه ملتلرده اولدقى كبى رياست ايدن هيئت دينيه يوقدر، يعنى اسلامنڭ اصول فروعنى حل عقد ايدن، مسلمانلرى شو هيئته اتباعه مجبور ايدن بر مجلس يوقدر؛ توقزنچى: اسلام شودركه نفسكنى جمله عوارضدن تجريد قيلوب خالص وجهكله اللهغه انقياد قيامق، علم فلسفه‌لردن، عادتلردن، ملل سائره عوائدندن، عجب انانيت استقلال دعواسى كبى تلونات بشريه احوال نفسانيه‌دن الحاصل جمله ماسوىدن قلبڭى تجريد قيلوب، قلب خاشع صاف باطن پاك نفس ايله، سموات ارضنڭ قيومى اولان حضرت بارىيه اعتصام ايتمك، دنيا آخرت سعادت ورضاسنه توفيقنى درگاهندن التجا ايلمكدر، ايشته اسلام بودركه الله تعالى بو معنىدن خبر ويروب بيوره‌در: ومن احسن دينا ممن اسلم وجهه لله وهو محسن؛ جمله انبيا مرسلين اشبو اسلامى تبليغ ايچون مبعوث اولمشلردر؛ كورلديكه اسلام: نفسنى تقليدى وراثى اولان جمله اعتقاد عادت اوهاملردن پاك قيلوب، فطرة خالصه اوزره اللهغه رجوع ايتمكدر، بو ايسه كل مولود يولد على الفطرة وانما ابواه يهودانه او ينصرانه او يمجسانه حديث شريفىنڭ مفهومىدر، يعنى بر بالا توغديغى وقت، تقليدى وراثى اولان هر بر اعتقاد عادتلردن صاف اولەرق تولد ايدر، قلبنده بر مذهبه تقليد تعصب اثرى كبى هيچ شى اولمز؛ بو فطرت خالصه اهل دين ايچون، حق تعالىنڭ اراده ايلدگى بر حالتدر، تا اينكه بونڭ سببلى نور اسلامنى قبول گه مستعد اولوب، بنده ايله مولىسى آراسنده بوكبى حجابلر قالماسون؛ بناء عليه اسلام، دين فطرت تسميه ايدلمش، بارى تعالى انسانى بو دين ايله تكليف ايتمشدر: فاقم وجهك للدين حنيفا فطرة الله التى فطر الناس عليها؛ جمله عوارضدن صاف اولان بر حالة خالصه، دين فطرىنڭ مبدئيدركه جناب مولى انسانلرى بو دين اوزره خلق ايتمشدر؛ حديث شريف آخرىنڭ معنىسى: آتالار بالالره متولى اولدقندن يهودى اولانلرى بالالرنى يهودى ايدرلر، نصرانى اولانلرى نصرانى، مجوسى اولانلرى

مجوسی قیلورلر، بوایسه وراثت تقلیدنڭ حالنی بیان اولوب، انسان‌لرنڭ یهودی یانصرانی یاخود مجوسی‌اولمقلری مطلوب دیمك دگلدر. بلکه انسانڭ ترقی‌سی دین فطری‌غه رجوعی ایچون بوکبی قید تقلیدلردن تمام ازاده‌اولمق شرط دیمك اولور، حدیث شریفدن‌مراد شودرکه انسان‌اسلام طریقه‌سیله نفس‌نی بوکبی شوائب‌دن تام تصفیه ایتدگی‌صوڭنده، دینی‌مذهبی‌تعصبلردن‌پاك اولوب دین‌عام‌دین انسانیت اولان‌اسلام‌ایله متدین اوله‌بیلور، جمله‌پیغمبرلره‌جمله کتاب‌لره‌اعتقادایتمك بویوزدن کلور، قرآن: وقالوا کونوا هودا اونصاری تهتدوا قل بل ملةابراهیم حنیفاوما کان من‌المشرکین. یعنی دینمز حضرت ابراهیمنڭ: انی وجهت وجهی‌للذی فطر السموات والارض وما انا من المشرکین‌آیة کریمه‌سیله حکایه ایدلدگی، اسلام‌در؛ صوڭره الله تعالی بزلره دین عام ایله تدین طریق‌نی کوستروب (اختلاف اورنینه اتفاق عمومی بو صورتده قائم اولور) بیوره‌در: قولوا آمنا بالله وماانزل‌الینا وماانزل الی ابراهیم واسماعیل واسحق ویعقوب والاسباط ومااوتی موسی‌وعیسی وما اوتی النبیون من ربهم لانفرق بین احد منهم ونحن له مسلمون. ایشته‌اسلام بودرکه جمله پیغمبران ذیشان حضراتی بودین‌نی تبلیغ‌ایچون کیلمشلردر، علم الهی وحی ربانی مقدمه‌سی ینه بو اولمشدر؛ جمله انسانلرنڭ بودین‌گه رجوعی قویا امید ایدلمکده‌در، چونکه فطرت سلیمه محض‌اوز اراده‌سیله، عقل صحیح مجرداوز اختیاریله‌اصلاتردد قیلمی بودین‌گه تسلیم ایتمه‌گی مقرردر، اسلام بو معنی ایله خلاف، تأویل تحریفی هیچ قابل‌اولمیوب، اتباعی بروقت تفرق ایتمز؛ مگر اسلامده اولمیان شیلری اسلام ظن ایدوب خلاف قیلوچی‌نڭ خطاسی‌اوزینه راجع اولور؛ اوننچی: اسلام، وراثی تعصب (بابـای‌لر یولندن آیورلمیم دیمك) جمودی تقلید (بابای‌لرنڭ هراشینه فکرسز ایارمك) لره تمام مخالفدر، قرآن: وکذلك مـا ارسلنا من قبلك فی قریة من

نذیر الاقال مترفوها انا وجدنا آباءنا علی امة وانا علی آثارهم مقتدون قال اولو جئتکم باهدی مما وجدتم علیه آبائکم قالوا انا بما ارسلتم به کافرون؛ اسلام بو کبی مقلدلری شدتله انذار ایدوب، سوء عاقبتلر یله حکم ایده‌رك، بو حاللرنده عقل ادراکلرنی سلب ایلمشدر؛ بو مقلدلره کائناتده نظر، بدایع خلقت اسرار طبیعتده تفکر ایله امر ونصیحت ایتمکده‌در، تااینکه بو غافللر عقل فکرلرنی استعمال ایدوب علی العمیا تقلیددن قورتیله‌لر، مقتدا وبیوك ظن ایتدکلری اوزلری انسانلرك قید اسارتندن خلاص اوله‌لر، نادان اسلافلرینك عادت واثرلرنه فکرسز تقلید ایتمیوب، حقنی قبوله مستعد اوله‌لر، قرآن: قل سیروا فی الارض؛ افلم یسیروا فی الارض فتکون لهم قلوب یعقلون بها او آذان یسمعون بها فانها لاتعمی الابصار ولکن تعمی القلوب فی الصدور. اون برنچی: اسلام کلدگی وقت، عالم بر ظلمت وفترت ایچنده اولوب، انسانلر اهوا باطله‌یه اتباع ایدرك تورلی وثنیتلره متفرق اولمشلر، آره‌لرنده عصبیت قومیه‌دن باشقه وحدت جامعه اولممشدر؛ اسلامنك اوائلنده مؤمنلر آز اولدقندن خیلی زمان خوف اوزره کیچه‌رك، عبادتلرنی بیله یاشرن قیلمه‌یه مجبور اولمشلر، راحت وحضور قلبله عبادت قیلمق وقتی بزه ایرشرمی دیه تضرع ایتدکلرنده، بو آیة کریمه نازل اولوب تبشیر ایدلمشدر: وعد الله الذین آمنوا منکم وعملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الارض کما استخلف الذین من قبلهم ولیمکن لهم دینهم الذی ارتضی لهم ولیبدلنهم من بعد خوفهم امنا یعبدوننی ولا یشرکون بی شیئا ومن کفر بعد ذلك فاولئك هم الفاسقون؛ واقعا وعد الهی ایرشه‌رك، آز زمانده اسلام قوت بولوب، ملك اسلام تا اقصی ارضه قدر صوزلمشدر؛ الله تعالی ینه قرآنده وعد وتبشیر ایدییورکه دین اسلام بر زمان جمله دینلره ظاهر اولوب، بیوك بر شان دوته‌چقدر، قرآن: سنریهم آیاتنا فی الافاق وفی انفسهم حتی یتبین لهم

انه الحق او لم يكفهم بربك انه على كل شهيد؛ شمدى بزلر بو وعد الهى‌نى كوتمكده بز بونڭ علامتلرى ظاهر اولمش، بو عصر (علم عصرى) انسانلرڭ عادت قديمه‌لرنى سيلدكى كبى، حقيقت ازلمه‌يه، دشمان آغزندن اولسه بيله، حقيقتى آلمه‌يه مجبول ايتمكده‌در؛ دين اسلام‌گه دعوت ايدوچى، بالفرض اسلام‌گه محبة دعوت ايتمزسه بيله، عباد الله‌غه رحمت انسانيت‌گه محبت ايچون دعوت ايده‌چكدر، چونكه ملتلرده‌گى عداوتلرڭ زائل اولمه‌سى آره‌لرنه اخوت اتحاد يرلشمه‌سى، يالغز بو دين واسطه‌سيله اوله بيلور، تعصبات دينيه كبى ملتلرڭ آراسون فصل ايده‌ن بو حائل شيطانى، يالغز بو دين قوتيله منكسر اولور، هذا هو الحق المبين ولتعلمن بناءه بعد حين.

كنز العلوم واللغة نام كتابمزده حرف الحاء ماده‌سنده ايراد ايتدكمز، رسول اكرم افندمز حضرتلرى‌نڭ ترجمه‌سندن بعض‌سنى، بو اورن‌غه الحاق‌نى مناسب كوردك، بز اوراده ديمشدك: هر كس بيله‌دركه محمد عليه السلام حضرتلرى عرب ايچنده ظهور ايدوب، دين الهى اولان اسلام دين فطرت ايله جمله انسانلره مبعوث اولدقنى قومنه اعلان ايدره‌ك، يالغز حالنده دعوته قيام ايتمش؛ هر كم‌گه معلوم‌دركه مكه‌ده اون اوچ يل مدتى اتباعيله، قومى‌نڭ هر درلو اذا استهزالرنى تحمل ايدوب دعوتده دوام ايلمش، صوكره مدينه‌يه هجرت ايدوب، اوراده‌غى انصارله، قتاله يابشمش مشركين ايله مقاتله ايته‌رك، قوت شوكتلرنى تمام محو ايدوب، عاقبت عرب جزيره‌سنى كفر شركدن پاك، اسلام ايله تمام پارلاق ايلمشدر؛ هر كس بيلوركه هر سوزى مقبول امتى هر امرنه مطيع اولدقى حالنده ينه، اوّل‌گى حالنده‌گى كبى، دنياغه عدم محبت، زهد عبوديت‌ده ثابت اولوب، هر ايكى حالنده اخلاقى اوزگارممشدر؛ جمله‌يه معلومدركه كافرلرڭ اذا جفاسى، مؤمنلرى راحت حضور

قلبله عبادتدن مانع اولور درجه‌یه یتدکده، وعد الله الذین آمنوا وعملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الارض کما استخلف الذین من قبلهم ولیمکنن لهم دینهم الذی ارتضی ولیبدلنهم من بعد خوفهم امنا یعبدوننی ولا یشرکون بی شیئا آیۀ کریمه‌سی نازل اولوب، وعد الهی ایرشدرك، عربلر بر یوزنه خلیفه اولوب، کیچمش امتلرك ایرشمدکی دولت وقوته مالك اوامشلردر؛ جمله‌یه معلوم اولان بو بیوك واقعه‌نك سببینی ایکی درلو تصور ایتمك ممکن اولور، بری رسول اکرمك، جمله دینلره اظهار ایچون دین حق ایله مبعوث اولوب، حق رسول اولدقنه تسلیم ایتمك، جناب مولی‌نك بشارت ویردگی وعدنی انجاز، رسولنی معزز، مؤمنلری منصور قیلدقنی ملاحظه ایدرساك، بو فرض عین حقیقت اولمقدن شبهه اولمز؛ ایکنجی احتماله کوره محمد علیه السلام حقیقة رسول اوامیوب، بو عزت قوته ایرشمه‌سی یالغز تدبیر حسن سیاست واسطه‌سیله اوامقیدر، بو مرجوح احتماله میل ایده‌نلره قارشو، مسئله‌یی بویله محاکمه ایدرز: محمد علیه السلامك حق رسول اولمق احتمالی بو فرضلره مبنی اولور: برنجی نبوت دعوی‌سی کاذب اولمقی، ایکنجی بونجه عبادت اخلاق ایله تظاهری، محض ریا اولوب عمرنجه بو ریا اوزره ثابت اولمقی اوچونجی بتون عمری بوریایی ایك یقین یولداشلرندن بیله یاشرمه‌ده مقتدر اولمه‌سی، دورتنجی بوحال اوزره، الله تعالی بو ذاتی منصور ایدوب سوزنی عالی قیلمقی؛ بشنجی: بو حالی ایله برابر، هیچ بر پیغمبرلرده اولمیان بیوك بر عمل قیلدقی؛ چونکه بعثت محمدیه‌دن کیلمش انقلاب کبی بیوك انقلاب، تأریخ انبیانك هیچ برنده کورلمشدر؛ آلتنجی: بوتزویری اصلا بیلمزلك درجه‌ده عربلرك احمق اولمه‌لری؛ یدنجی: باشقه پیغمبرلرده اولان کمالاتك جمله‌سی موجود اولوبده حق پیغمبر اولمه‌سی؛ ایکنجی احتمالدن تولد ایتمش بو فرضلرك

بطلانی تنقید ایدلوب بویله ظاهر اولور: برنجی فرض حقسز نبوت دعوی ایتمك؛ نبوت: انسانك ایك عالی درجه‌سی مولی ایله بنده‌لری آراسنده سفارتی اولدقنی ملاحظه ایدرساك، یقینا بیلنورکه بو درجه‌یی ناحق ادعا ایدوچی مگر شو سیرتده‌گی شخص اولورکه الله‌غه هر افترایی اسناددن چیرکنمین، عقلی ناقص قلبی فاسد فطرتی مختل اوله، بوکبی شخص هر فضیلت‌دن محروم هر خیردن بعید اولوب، بتون حیاتی معصیت سلسله‌سندن عبارت اولور؛ ایمدی محمد علیه السلامك حالنه نظر ایده‌لم: بو ذات مبارکنك سیری تأریخ حیات قطعا شهادت ویرمکده‌درکه بو ذات شریف نبوتدن اوّل ینه ظاهر باطن‌ده گوزل اخلاقلی انسان کامل اولوب، حق عالیلرنده بر خصلت ذمیمه یاخود بر جریمه نقل ایدلمه‌مش، شو وقتده بین العرب محمد الامین دیه معروف اولمشدر، ایمدی بر شخصك حیات اولیسی بویله طهارت فضیلت اولوبده، قرق یاشی کیچدکده تبدیل طبیعت ایدرك ضلالته یوز دوتمه‌سی نصل ممکن اولور؟ سنة الهیه نوامیس طبیعیه تبدل ایندگی وارمیدر؟ اوت بو ممکن دگلدر سنة الهیه تبدل ایتمدکنده جمله متفقدر: ایکنچی فرض، فضیلت صورتنده کورنمه‌سی محض ریا اولمقی؛ بونك بطلانی ایسه اوّل‌گیدن هم آچقدر، چونکه ریا، نفوس ناقصه‌یه مخصوص عاریت بر خصلت اولدقندن، بر زمان مستور اولورسه بیله چوق کیمچه‌دن حقیقتی ظاهر اولور، ریاصاحبی فضیحتدن‌امین‌اولمدقندن، دائما خوف اضطراب ایچنده اولوب، عملنده بر خدیعه حسی ایدلور، آکسزدن ظهور ایده‌ن حوادثه‌قارشو پایدار اولمز، زمان ایسه مرائیلرك حالنی اظهار، فضیحته دوچار ایدوب کلمش وکلمکده‌در، مثلا زهد یاشجاعت یاخود کرم ایله ریالنوچی، قچان ایسه بر کون آدملر حضورنده حالی معلوم اولوب دوچار فضیحت اولمقدن قوتلمز، مصلحت عامه‌یه متعلق

اشنرده ریانك حقیقتی ینه تیز کشف ایدلور؛ عقلدن ایك بعید اولان احتمالی: بتون عمر مستور اوله‌رق بو ریا اوزره دوام ایتمك، چونکه ریا بر مقصوده وصول ایچون یاپلمش حیله اولدقندن، مقصود بولدقچه آردی آچلور، الحاصل ریا بر آز وقت مستور اولورسه بیله بر زمان حقیقتنی، لابد کوسترر، بوایسه تجربه مشاهده‌ایله ثابت بر امر قطعیدر، (ریا نقد زایف کبیدرکه بر کمسه ایکی کمسه‌ده بیلنمز ایسه‌ده اوچونجی کمسه‌ده حقیقتی معلوم اولوب ضبط ایدلور باطل عمللرك حالی هب بر طرزده‌در) (یاشو درجه ضعیف خدیعه اولدقندن، رسول اکرم کبی انسان اکملده تصور ایتمك دگل، بلکه عقلی سلیم اولان انسانلرك هیچ برینك بو حصلتی عقل جائز کورمز، بو صفت اولورسه، عقل ضعیف اولانلرده تجویز ایدلورکه بو انسان ناقصلرینه، بو وسیله‌ایله مقصدلرنه بر آز تقرب ایتدکچه ریالرنه فتور کیلوب فضیحته دوشرلر؛ بو افتضاح ایسه، حقی باطلدن تمییز ایچون وضع ایدلمش بر قانون الهی اولد-قندن بر وقت تبدیل اولنمز؛ (اعتبار ایدکز: زمان کچدکچه حقیتی عیان درجه‌سنه یتمکده هر برحکم وقاعده‌لری، علمی فلسفی، اسراری جامع عین حکمت اولان بر شریعتده، ریا اولمق امکانی وارمیدر؟ اساس شریعت اولان کتاب سنتده‌گی اسرار معانی دقیقه‌نك، علوم فنون واسطه‌سیله کون بکون کشف وتزاید ایتدگی کوزه آلنورسه، بو شریعتنك خدیعه دگل، بلکه عین حقیقت اولدقنه هر عاقل تسلیم ایدر) اوچونجی فرض، ایك یقین اصحابندن حتی ازواج مطهره‌دن بیله، ریاسنی اخفایه مقتدر اولمه‌سی؛ بو فرض دقت ایدلدکده، اوّل‌گی لردن ینه ضعیف اولدقی ظاهر اولور، چونکه تأریخ ومشاهده ایله قطعاً ثابت اولدقنه کوره، هر کسك یولداشی اوز مثلنده اولوب مرائی‌نك یولداشی ینه‌مرائی اولور، تأریخ نبوی‌دن معلومدرکه رسول اکرمنك ایك یقین اصحابی ابوبکر عمر عثمان علی حضرتلری اولمشلر، بو ذاتلر

رسول اکرم سیرتنده دنیادن زهد عبودیتده دوام آخرته اقبال ایدوب حضرت پیغمبردن صوڭ مسلمانلرنڭ انتخابیله خلیفه اولدقلرنده، ینه زهد عبادتلرنه نقصان کلمیوب، یبیتون رکعا سجدا یبتغون فضلا من ربهم ورضوانا؛ شیمهٔ دائمه‌لری اولمش؛ مدت خلافتلرنده، لباس مأوی اکل شربده، آحادناسدن بیله‌دون درجه‌ده تعیش ایتدکلری تأریخله مثبتدر؛ ازواج مطهرات ایسه، ینه زهد صلاحنڭ غایه‌سنده اولوب، هر بری کمال فضیلتڭ بر مثال مشخصی اوله‌رق، طاهرات تقیات حالنده دنیادن کوچمشلردر؛ بو احوالی‌ده ریایه حمل ایدلسه، فضلیت نره‌ده قالور؟ بو نه درلو ریادرکه قارشوسنده فضیلت هیچ مثابه‌سنده اولور! دور- تنچی فرض، بو ریا وتزویر ایله برابر من عندالله مؤید ومنصور اولمقی؛ بو ایسه اوّلکی فرضلردن بیله واهی‌در، نره‌دن معلوم اولمشدرکه جناب مولی مزورلری مؤید ایدوب، بتون عالمڭ قلوبنه تسلط قوتی ویره‌رك، نبوت رسالت کبی ایك عالی درجه‌یی فریبانه دعوی ایدوبده، امداد الهی ایله فسادلرنده دوام ایده‌لر؟ (غریب تصور!) بو فرضی تجویز ایدوجی عدل الهی‌که بیوك تهمت ایتدکندن، تعزیر کبیره مستحق اولور، اگر بر کس حق تعالی‌نڭ باطلی تأیید ایتمه‌سنی تجویز ایدرسه، بشقه دیانتلرده ینه بو احتمال جاری اولوب، جمله دیانتلره انکار ایتمش اولور، نوامیس اجتماعیه‌که نظرنده خطاسنی کوستروب، نظام کونیدن غفلتی ظاهر اولور، چونکه رحمت الهیه احوال کونیه‌دن شبهه‌سز معلوم اولدقنجه الله تعالی حضرتلری، فرشته‌لری، بتون عالم وجود، مبطل مفتری‌لرڭ دشمانیدر، حق تعالی‌نڭ کائناتده تودیع ایتدیکی اسباب مسببات بیننده‌کی علاقه‌ره، صحیح نظر ایدلور- سه، معلوم اولورکه مبطل مزوّرلرڭ عملنده هیچ بر وقت رواج دائمی اولمشدر، تزویر بطالت، نفوس ناقصه خصایصندن اولدقیچون، بویله بیوك ترقی انقلابلره مظهر اولمق امکانی یوقدر؛ انجیلدن نقل ایدلدکنه

كوره: حضرت عیسی، اصحابنه: بندن صوڭ یقین زماننده نبوت دعوی ایدوچی‌لر ظاهر اولور آنلردن حذر ایدڭز، علامتلری: الله تعالی آنلری تائید قیلمز دیمشدر؛ ایمدی حق‌تعالی‌نڭ: مؤید منصور سوزنی عالی دین‌نی جمله دین‌لره اظهار ایتدگی ذات حقنده، نه دیورسز؟ بیشنچی فرض، بو حالی ایله برابر باشقه پیغمبرلرده اولمیان بیوك بر عمل قیلدقی؛ بو ایسه غایت عجب بر فرض‌در، اگر برکس جسارت ایده‌رك اللّٰه‌تعالی‌نڭ مفتری‌لره مساعده‌سنی‌تجویز ایدرسه بیله، مفتری‌لرڭ جمله انبیا مرسلین‌گه فائق بر عمل قیلمق‌لرنه، مساعدهٔالهی اولمق‌نی هیچ عقل جائز کورمز، سیرت نبویه‌دن معلوم اولدقی اوزره: رسول اکرم نڭ یکرمی اوچ سنه‌ده قیلدقی اعمال قالدردیغی آثار باشقه پیغمبرلرنڭ هیچ برنده اولمامشدر، بویله آز بر مدتده، جزیرهٔ عربدن وثنیت‌نی امحا ایده‌رك بر وجود حکمنده اولان بیوك بر امة حیه‌نی تأسیس ایتدکنی ملاحظه ایدلسه، عالم انسانی‌ده هیچ کمسه‌نڭ قیلمادقی، بیوك عمل قیلدقی ظاهر اولور؛ جناب مولی مفتری‌یه شو درجه مساعده ویرب جمله پیغمبرلره فائق ایده‌رك، تدلیسی نبوته ترفیع، رذیلتی فضیلته ترجیح ایدرمی؟ حاشا، بو بر سفاهت اولدقندن اللّٰه‌تعالی بوندن منزه‌در؛ آلتنچی فرض، تزویرنی بیلمزلك درجه عربلرڭ حماقتی‌سایه‌سنده بوتدلیسنڭ رواج بولمه‌سی؛ بو ایسه تاریخ اسلام نی بیلمدکدن ناشی بر غلطدر، چونکه تاریخاً مثبت‌درکه رسول اللّٰه مکه‌ده اون اوچ یل مدتی اسلامه دعوت ایتدیسه‌ده، آز نفر قبول ایدوب، قالغانلری هنوز شك ایچنده اوله‌رق تصدیق ایتممشلر. بو مشکك‌لری قرآن بیله حکایت ایده‌در: وقالوا لن نؤمن لك حتی تفجرلنامن الارض ینبوعا اوتکون‌لك جنة تأكل منها فتفجر الانهار خلالها تفجیرا اوترقی فی‌السماء ولن نؤمن‌لرقیك حتی تنزل علینا کتابانقرأه الآیة بومشکك‌لرنڭ غایت عنادلرندن قلب‌لرنده شك شبهه تمام رسوخ ایتدکنی، قرآن

خبر ویره‌در: ولو فتحنا علیهم بابا من السماء فظلوا فیها یعرجون لقالوا انماسکرت ابصارنا بل نحن قوم مسحورون؛ جیدنجی فرض، باشقه پیغمبرلرنك فیلدقلری اعمال، کتردکلری احکام کبی آیات نبوتی اظهار ایدوبده مزور اولمه‌سی: بو فرض، بنه سنة کونیه‌ئی تقلیب دیمك اولد-قندن بطلانی ظاهردر، بر شخصی مفتری فرض ایدوبده، شریعتلرنك ایك عادلی اولان برشریعتی مؤسس اولمه‌سنی تجویز ایتمك، محالی ممکن فرض ایتمك اولور؛ شوشریعت‌که بتون مصالح عبادی جامع، حیات وسعادتلرنی متکفل، جمله عالم انسانی‌گه هر زمان دستورالعمل اولمه‌یه صالح اوله، بویله برشریعت دائمه قوانین فاضله‌یی، مفتری مزورلر کبی نفوس ناقصه‌ده توهم ایتمك دگل، بلکه هیئت عقلا اجما-عیله وضع ایدلمش قوانینك نهایت برعصر دوام ایدوب، صوکره نقصانی ظاهر اولدقی، اصلاح وتبدیل ایدلدگی جمله‌یه معلوم برحالدر: ایشته حضرت محمدنك رسول اولمدقنه دلیل ایدلمش بوفرضلرنك بطلانی، قطعا معلوم اولوب، فرض اوّلنك حقیتی متعین اولدی، یعنی محمد علیه‌السلامنك حق رسول، رسوللرنك خاتمی، عالملره رحمت ایچون قرآن کریم ایله مبعوث اولدقی ثابت اولدی، بوکتاب یقین زمانده جمله انسانلرنك اتباع ایده‌چکی برکتاب اوله‌چقدر، ولتعلمن نبأه بعد حین؛ نبوت، وحی، شرایع الهیه‌نه‌دن عبارت اولدقنی بیلمك استیانلر، بومسئله‌لرنك اوز ماده‌لرنه مراجعت ایدوب، قاموس‌مزده کوررلر.

انتهی

رساله‌ده ایراد ایدلمش آیة کریمه‌لرنڭ قسقه‌چه ترجمه‌لری

٨نچی صحیفه، سورهٔ شوری: شَرَعَ لَکُمْ مِنَ الدّین سزلره بیان قیلدی هم بیوردی شول دین ایله ماوَصّی بِه نُوحًا آنڭ ایله حضرت نوحغه بیورمشدی وَالَّذی اَوْحَیْنَا اِلَیْكَ ینه آنڭ ایله بزسڭا وحی قیلمشدق وَمَا وَصَّیْنَا بِهِ اِبْرَاهیمَ وَمُوسٰی وَعیسٰی دخی اول دین ایله حضرت ابراهیم حضرت موسی حضرت عیسی‌غه بیورمشدق؛ پس معلوم اولدی جمله انسان‌لر ایچون دین بردر، جمله پیغمبرلر بردین‌نی تبلیغ قیلمشلردر، اول ایسه: اللهی توحید، فرشته‌لرنی کتاب‌لرنی پیغمبرلرنی آخرتی تصدیق، اوامرنواهینه اطاعت کبی مسئله‌لردر، اَنْ اَقیمُوا الدّینَ شودین‌نی تورغزمق ایله بیوردق، تورغزڭز؛ دین نی تورغزمق (اقامه): مذکور مسئله‌لرگه ایمان، احکامنه اطاعت ایتمکدر؛ وَلَاتَتَفَرَّقُوا فیه دین‌ده آیرلشمڭز؛ چونکه دین بردر، آیرلمقی قابل اولمز کَبُرَ عَلَی الْمُشْرکینَ مَاتَدْعُوهُمْ اِلَیْهِ بودین‌گه دعوت قیلمق‌لغڭ مشرك‌لرگه آغر بولدی اَللّٰهُ یَجْتَبی اِلَیْهِ مَنْ یَشَاءُ الله تعالی استدیگی کمسه‌یی دین نه اختیار ایدر وَیَهْدی اِلَیْهِ مَنْ یُنیبُ اخلاص ایدوچی‌نی دین‌نه کوندرر وَمَا تَفَرَّقُوا اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَاجَاءَهُمُ الْعِلْمُ اوتکان‌ده‌گی امت‌لر، تفرق‌نڭ ضلالت ایدکن بیلدکدن صوڭ آیرلشدیلر بَغْیًا بَیْنَهُمْ آره‌لرنده‌غی عداوت تعصب‌لر سببلی؛ یعنی دین بر ایدکنی بیله تورب، عناد ایدوب تفرق قیلدی‌لر وَلَوْلَا کَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ اِلٰی اَجَلٍ مُسَمًّی اگر ربڭدن

آنلری وقت موعوده مهلت ویرب سوز کیچمسیدی لَقُضِیَ بَیْنَهُمْ آره‌لرنده حکم وفصل ایدوب، مبطل‌لرنه جزا ویرردی وَاِنَّ الَّذِینَ اُورِثُوا الْکِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ آنلردن صوڭ کتاب (قرآن) ایرشکان مشرك‌لر؛ رسول اکرم زماننڭغی مشرك‌لر لَفِی شَكٍّ مِنْهُ مُرِیبٍ بوکتابه شك‌لرنده دوام ایدوچی‌لردر فَلِذٰلِكَ اشبو تفرق ایچون فَادْعُ ملت اسلام اوزره اتفاق‌غه دعوت قیلغل وَاسْتَقِمْ کَمَا اُمِرْتَ بیورلدقچه دعوت‌ده ثابت اولغل وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَائَهُمْ آنلرنڭ هوأ باطل‌لرنه اتباع ایتمگل وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنْ کِتَابٍ ایتکل الله تعالی‌نڭ انزال قیلدقی جمله کتاب‌لره ایناندم وَاُمِرْتُ لِاَعْدِلَ بَیْنَکُمْ آره‌ڭزده دین‌نی تبلیغ‌ده عدالت ایله مأمور بولدم اَللّٰهُ رَبُّنَا وَرَبُّکُمْ الله تعالی بزم هم سزنڭ ربمزدر؛ لَنَا اَعْمَالُنَا وَلَکُمْ اَعْمَالُکُمْ بزم عمل‌مز اوزمزگه سزنڭ عملڭز اوزڭزگه‌در؛ یعنی هرکم عمل‌نه موافق جزا کوره‌چکدر لَا حُجَّةَ بَیْنَنَا وَبَیْنَکُمْ بزم ایله سزنڭ آره‌ده حجت یوقدر، چونکه حق ظاهر اولدقندن حجت ایرادنه حاجت اولمز اَللّٰهُ یَجْمَعُ بَیْنَنَا الله تعالی قیامت کوننده بزی هم سزی جمع قیله‌چقدر وَاِلَیْهِ الْمَصِیرُ فصل خصومت ایچون الله تعالی‌یه جمله رجوع ایده‌چکدر؛

صحیفه ۹ آل عمران: قُلْ یَا اَهْلَ الْکِتَابِ تَعَالَوْا اِلٰی کَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَیْنَنَا وَبَیْنَکُمْ ایتگل یا محمد (علیه السلام): ای اهل کتاب کیلڭز شو سوزگه که بزم هم سزنڭ آره‌ده برابردر؛ چونکه حضرت موسی حضرت عیسی شو سوزی تبلیغ قیلمشلر، تورات انجیل بو سوزی بیان ایلمش، بلکه بتون کتب سماویه جمله پیغمبرلر بو سوزی بیان ایچون نازل ومبعوث اولمشلر، بس جمله‌یه نسبتی برابر اولان شو سوزده اتفاق ایده‌لم؛ رسول اکرم اهل کتابڭ ایمان‌نی آرتوق امید ایتدکدن، اسلام‌گه دعوت‌ده هر عقل سلیم قبول ایده‌چك

طریقی تعلیم ایدوب الله تعالی بو آیة کریمه‌یی انزال قیلمشدر
اَنْ لَا نَعْبُدَ اِلَّا اللّٰهَ الله تعالی‌دن باشقه‌یه عبادت قیلمیه‌لم وَلَا نُشْرِكَ بِهٖ
شَیْأً خدایه عبادتده هیچ شی نی شریك ایتمیه‌لم وَلَا یَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا
اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ بعض‌مز بعض‌مزی الله‌دن باشقه رب‌لردر دیمیه‌لم؛
اهل‌کتاب، عزیر ابن‌الله‌مسیح ابن‌الله دیه‌مشرك اولمشلر، احبار رهبان‌لرنی
ارباب اتخاذ ایده‌رك، هر بر حاجت شدت وقت‌لرنده آنلره التجا
ایتمشلر، آنلرك حلال ایتدگی شیلرنی حلال، حرام ایتدکلرنی حرام
اعتقاد ایده‌رك، آنلرنی الله تعالی درجه‌سنه کورمشلر، اسلام نظرنده
بو اعتقادلر جمله‌سی شرك اوله‌در فَاِنْ تَوَلَّوْا اگر آنلر بو سوزدن
اعراض ایتسه‌لر، یعنی توحیدی، نفی اشراکی قبول ایتمسه‌لر
فَقُولُوا اشْهَدُوا بِاَنَّا مُسْلِمُونَ بس ایتکز آنلرغه شهادت ویرکزلر تحقیق
مسلمانلر آنچق بزلرمز؛ سزلر اسلام‌ده دگل‌لر سز، چونکه جمله
کتاب جمله پیغمبرلر تبلیغ ایتدگی کلمه‌یه یعنی توحیده بزلر اعتقاد،
سزلر انکار ایتدگز؛ صحیفه ۹ سورهٔ بقره: وَقَالُوا کُونُوا هُودًا اَوْ نَصَارٰی
تَهْتَدُوا اهل کتاب دیدی‌لر یهود یا نصاری اولگز هدایت تابارسز
دیب یعنی یهودلر یهودلکه نصاری نصرانیته دعوت قیلدی‌لر قُلْ
ایتکل یا محمد (علیه السلام) آنلره بَلْ مِلَّةَ اِبْرَاهِیمَ حَنِیفًا بزلر نه
یهودی ونه نصرانی اولورز، بلکه باطل‌دن یراق ملة ابراهیمگه اتباع
ایدرز، او ایسه: اللهی توحید، احکامنه تسلیم‌دن عبارت‌در؛ وَمَا
کَانَ مِنَ الْمُشْرِکِینَ حضرت ابراهیم مشرك‌لردن اولمدی؛ بو سوزده
اهل کتابه تعریض واردر، چونکه آلار مشرك اولدقلری حالده،
ملة ابراهیم‌دن اولمق‌نی دعوی ایتمشلر؛ وجدی حضرتلری، بو آیة

کریمه تفسیرنڭ صفوة العرفان فی تفسیر القرآن‌ده گوزل تفصیل ایدیور، طالب اولان مراجعت ایدر قُولُوا آمَنَّا بِاللّٰهِ ای مؤمن‌لر سویلڭ یهود نصاری‌غه: ایمان کیلتوردك بز الله تعالی‌یه وَمَا أُنْزِلَ اِلَيْنَا بنه بزه نازل اولان قرآن‌غه وَمَا أُنْزِلَ اِلٰى اِبْرَاهِيمَ وَاِسْمَاعِيلَ وَاِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْاَسْبَاطِ دخی ایمان کیلتوردك حضرت ابراهیم‌گه نازل اولان صحف‌گه حضرت اسماعیل حضرت اسحق حضرت یعقوب وآنلرنڭ احفادندن اولان پیغمبرلرڭ جمله‌سنه نازل اولان شی‌لره وَمَا اُوتِىَ مُوسٰى وَعِيسٰى حضرت موسی حضرت عیسی‌یه نازل اولان تورات انجیله دخی ایاندق وَمَا اُوتِىَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ دخی بارچه پیغمبرلرڭ الله تعالی‌دن کیلتورمش شیلرڭ جمله‌سنه شاندق لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ پیغمبرلرڭ هیچ بر نی آیرمی جمله‌سنه تصدیق ایدرز؛ یهود نصاری کبی بعضسنی اقرار بعضسنی انکار ایتمیورز وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ بزلر الله تعالی‌نڭ هر امرنه منقاد عبادتنده مخلص‌لرز فَاِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ اگر یهود نصاری سزڭ ایمانڭز کبی ایمان ایدرلرسه فَقَدِ اهْتَدَوْا شك‌سز هدایت تابدی‌لر وَاِنْ تَوَلَّوْا اگر ایمان‌دن اعراض ایدرایسه فَاِنَّمَا هُمْ فِى شِقَاقٍ آنلار آنچق عداوت عنادنڭ‌درلر فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللّٰهُ الله تعالی آنلرڭ شرندن سنی حفظ ایدر؛ رسول اکرمڭ سیرنه نظر ایدلورسه بو سوز آیرم بر معجزه‌اولدقی بیلنور وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ الله تعالی هر آوازی ایشدوچی هر نرسه‌نی بیلوچی‌در بو سوز بنه رسول اکرمه بشارت اولور صِبْغَةَ اللّٰهِ بو ایمان الله تعالی‌نڭ صبغه‌سی‌در یعنی ایمان مؤمنڭ حلیه‌سیدر، چونکه الله تعالی انسان‌لرنی ایمان فطری یعنی خلقت

سلیمه اوزره توحید، انقیادی قبوله مستعد ایدوب خلق ایدر، سعیدلر شو ایمان اوزره دوام ایدرلر وَمَنْ أَحسَنُ من الله صِبْغَةً کم‌در الله‌دن کورکام صبغت ایدوچی، یعنی هیچ کم یوقدر؛ چونکه الله تعالی نك صبغه‌سی ایمان ایله تزیین‌در؛ بوندن کورکام صبغت البته اولماز؛ بو سوزده نصاری‌یه تعریض واردر وَنحن لهُ عابدون بزلر الله تعالی‌یه عبادت قیلوچی‌لرز؛ بونك تعریض ینه، اولور قُلْ أتحاجّوننا فی الله ایتکل آنلره ایا بزم ایله جدال قیلاسزمی الله تعالی‌نك امرنده یعنی عربدن پیغمبر کوندردکنده: اهل کتاب رسول اکرمه دیدی‌لر پیغمبرلر جمله‌سی بزدن کلدی‌لر اگرسن پیغمبر اولیدك بزدن اولوردك شوحالده بو آیة کریمه نازل اولدی وهو ربنا وربکم الله تعالی بزم هم سزنك ربکزدر، حتی بر قومگه خاص دگل‌در، قایسی قوم‌دن اولورسه‌ده استدیگی بنده‌سنی پیغمبر ایدر وَلَنا أعمالُنا ولکم أعمالُکم بزم عمل‌مز اوزمز ایچون سزنك عملکز اوزکز ایچون، هیچ بر عملی ضایع ایتمز، بزم عمل‌مز تکریم ربانی‌یه مظهر اولسه عجب اولمز وَنحن لهُ مخلصون بزلر الله تعالی‌یه مخلص‌لرز یعنی اعتقاد عمل‌ده الله تعالی‌یه هیچ نرسه‌یی شریك ایتمیورز؛ صحیفه ١٣ سورهٔ نسا یا أیُّها النّاس ای انسانلر قد جاءَکم برهانٌ من ربّکم تحقیق ربکزدن سزاره برهان کیلدی، یعنی محمد علیه السلام‌نك نبوتنی اثبات ایدن عقلی وحسی دلیل‌لر جمله‌یه معلوم اولدی وأنزلنا الیکم نوراً مبیناً ینه انزال قیلدق سزلره قرآن‌نی؛ بو ایسه نبوتی اثباتده قطعی اولان حجت باقیه‌در، چونکه قرآنك کلام الله معجزه اولمقنده هیچ شبهه یوق در؛ قرآن، حق نی روشن کوستردیگی، احکام دینی اظهار قیلدقی ایچون نور مبین دینلمشدر؛ الحاصل رسول اکرمنك نبوتی، اسلامنك

حقیقی عقلی ونقلی دلیللر ایله ثابت اولدی، هیچ کمسه‌یه انکاره عذر قالمادی؛ فَاَمَّا الَّذِینَ آمَنُوا بِاللّٰهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ شول کمسه‌لرکه الله تعالی‌یی توحید، اسلامی تصدیق ایدوب، شو ایمان اوزره دائم شیطان وسوسه‌سندن امین اولمقلرنده الله تعالی‌یه التجا ایتدی‌لر، اعتقاد وعملده قرآنه تمسك قیلدی‌لر فَسَیُدْخِلُهُمْ فِی رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ الله تعالی آنلری تیزلکده رحمتنه ایرشترور، قولاق‌لر ایشتمدگی کوزلر کورمدیگی کوکل‌لر اویلامادقی آرتق ثواب‌لره نائل ایدر وَیَهْدِیهِمْ اِلَیْهِ صِرَاطًا مُسْتَقِیمًا آنلری توغری یوله کوندررکه اویول دنیاده اسلام وطاعت، آخرتده جنت راحت ابدی یولی‌در؛ صحیفه ١٥ سورهٔ حجرات: (یاایها الناس انا خلقنا من ذکر وانثی) ای انسانلر تحقیق سزلری خلق ایته‌ن آدم حوادن، دخی هر برگزی آتا آنادان خلق ایدوب، بر الوشده هب برابر قیلدق، نسب ایله تفاخرگه سبب یوق (وجعلنا کم شعوبا وقبائل) سزلری تورلی جنس وقبیله‌لر قیلدق (لتعارفوا) بر برگزله تانشمق الفت‌لشمك ایچون، ماقتانشمق تالاشمق ایچون دگل (ان اکرمکم عند الله اتقاکم) تحقیق الله تعالی قاشنده ایڭ حرمتلوگز ایڭ تقوی اولانگزدر؛ صحیفه ١٥ سورهٔ حج: (یا ایها الناس) ای انسانلر (اتقوا ربکم) ربگزڭ عذابندن صاقلانگز، امرنه دائم اطاعت ایدگز (ان زلزلة الساعة) تحقیق قیامت زلزله‌سی (شئ عظیم) غایت قورقنچلی ضور حادثه‌در الله تعالی‌نڭ امر ایتدگی لباس تقوی سزی بو خوف‌دن حفظ ایدر؛ صحیفه ١٦ سورهٔ نسا: (ان الله یأمرکم) تحقیق الله تعالی سزلره بیورادر (ان تؤدوا الامانات الی اهلها) امانتلری اهل‌لرینه تسلیم قیلمق ایله؛ بو آیة کریمه گرچه بیت شریفنڭ مفتاحی حقنده نازل ایسه‌ده، حکمی عام اولدقی سیاقندن معلوم‌در؛

(واذا حكمتم بين الناس ان تحكموا بالعدل) هر قچان آدملر آره‌سنده حكم ايدرسه‌كز توغری‌لق ايله حكم قيلورغه بيوره‌در؛ سورهٔ هود صحيفه ١٧ : (ولوشاء ربك لجعل الناس امة واحدة) اگر ربك استسه ايدی جمله انسانلری بر دين اوزره قيلور ايدی (ولايزالون مختلفين) لكن آنلر هميشه اختلاف ايدوچی اولورلر؛ يعنی الله تعالی علم ازليينده بلمشدر، انسانلر اختيارلری ايله تورلی اهوأ باطله‌يه مختلف اوله‌چقلر (الامن رحم ربك) مگر ربك رحمت ايده‌ن كمسه‌لر اختلاف ايتميوب، دين حق اوزره اتفاق ايدرلر (ولذلك خلقهم) اوزلری اختيار ايدچك حاللری اوزره براتدی؛ يعنی اهل باطلی اختلاف ايچون اهل حقی اتفاق ايچون خلق ايتدی صحيفه ١٧ سورهٔ قصص : (انك لاتهدی من احببت) تحقيق سن سوديكك كمسه‌بی توغری يوله كوندره‌مزسن (ولكن الله يهدی من يشاء) لكن الله تعالی استديگی كمسه‌بی توغری يوله كوندرر؛ بو معنی ايله هدايت الله تعالی‌يه مخصوص‌در پيغمبرلرده‌گی هدايت توغری يولی كوسترمك معنی‌سنده‌در؛ آية كريمه رسول اكرمه تسليه اولور؛ صحيفه ١٧ سورهٔ يونس: (ولوشاء ربك لامن من فی الارض كلهم جميعا) اگر ربك استسه ايدی يريوزنده اولانلرك جمله‌سی سنی تصديق ايدوب مؤمن اولورلاردی، لكن بويله اراده ايتمدی، بلكه آنچق سعادت سبقت ايدنلرنك ايماننی اراده قيلدی (افأنت يكره الناس) بس ربك استمديگی نسنه‌يه خلقی سنمی اكراه ايدرسن (حتی يكونوا مؤمنين) تاكه جمله‌سی مؤمن اوله‌لر؛ رسول اكرم رحمة للعالمين اولدقيچون، هيچ بر كمسه‌نك ضلالتده قالمه‌سنه راضی اولميوب، جمله‌سی اسلامگه هدايت، عذاب ابديدن نجاتلرنی غايت حرصله آرزو ايتدكندن، بو آية كريمه نازل اولوب تسليه اولمشدر؛ (وما كان لنفس ان تؤمن الا باذن الله) بر كمسه‌يه ممكن دگل ايديكه ايمان كتوره مگر اذن الهی ايله؛ سعيدلر اولمشلرك ايمانی ينه ارادهٔ

آلهی‌دن بشقه اولمز، (گرچه ایمان کفر فعل اختیاری ایسه‌ده،) بشقه افعال کبی مشیت الهیه‌گه توقف ایدر؛ (ویجعل الرجس علی الذین لا یعقلون) عذابنی شول کمسه‌لره قیلورکه آنلر براهین دلائل‌ده عقل‌لرنی استعمال ایتمیوب ضلالتده قالدیلر، بو سببله عذاب الهی یه مستحق اولدیلر؛ آیهٔ کریمه اشاره ایده‌در: انسانك کفر ضلالته دوشمه‌سی قوهٔ عقلیه‌یی حسن استعمال ایتمدکدن ناشی‌اولور، بناءًعلیه قرآن کریم عقل فکری استعمال ایله توصیه‌ایده‌رك آیات کونیه‌ده تدبر تذکر ایله بیوره طریق استدلالی آچق کورسته‌در؛ بو آیهٔ کریمه‌لردن ظاهر شودرکه الله تعالی استرسه جمله انسانلری ایمانه هدایت ایله‌چکدر، لکن علم ازلی‌سیله بیلمش‌درکه انسانلر اختیارلری ایله سعادت شقاوته مختلف اوله‌چقلر، الله تعالی البته علمینك خلافن اراده ایتمز، بناً علیه انسانلری اختیارلری اوزره خلق ایدوب، آنلره پیغمبرلر کوندروب طریق هدایتنی دلائل براهین‌ایله آچق بیان‌ایتمش دلائلده عقل فکرلرنی استعمال ایتمه‌یه توصیه قیلمش، شویله‌که عقل فکرلریله دلائلده درست نظر ایدرلر ایسه، شبهه‌سز طریق هدایتی بوله‌چقلردر، یعنی بر کمسه‌یه انکاره‌عذر قالممشدر، ایشته‌عدل‌الهی‌بودر، (فلله‌الحجة‌البالغة) مگر شقی او لانلر عقللرنی‌حسن‌استعمال‌ایتمیوب‌هدایتدن‌محروم‌اوله‌رق عذاب آلهی‌یه مستحق اولدیلر؛ صحیفه ۱۹ سورهٔ نسا: (وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ) کم‌در دینی کورکامره‌ك شول کمسه‌نك دیننده‌ن الله اوچون اوزنی خالص قیلدی یعنی قلب‌نی جمله یرامز اعتقادلردن پاك ایدوب، الله‌تعالی‌یه خالص اعتقاد ایلدی، دائما ایذگو عمل بولدی؛ البته بوندن کورکام دین اولمز، ایشته اسلام بودر، بوندن بلندی اسلامنك بناسی توحید وعمل‌در؛ صحیفه ۲۳ سورهٔ نور: (وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ

آمنوا منكم وعملوا الصّالحات) عمل صالحده اولان مؤمن‌لره الله‌تعالی وعد
قیلدی: (لیستخلفنهم فی الارض) البته آنلری کافرلرك یرینه خلیفه ایدرم
دیب (کما استخلف الّذین من قبلهم) نتاکه آنلردن اوّل‌گی امت‌لری
خلیفه قیلمش ایدی. مثلا بنی اسرائیلی مصره خلیفه ایلدی (ولیمکّننّ
لهم دینهم الّذی ارتضی لهم) آنلره اختیار ایتدگی دین اسلامن ثبات
وقوت ویرمکله وعد قیلدی (ولیبدّ لنّهم من بعد خوفهم امنا) ینه‌آنلری
خوف‌دن امن‌گه چغارمقله وعد قیلدی (یعبدوننی ولا یشرکون بی‌شیا)
بکا آنلر هیچ خوف‌سز عبادت ایدرلر، هیچ نرسه‌یی بکا شریك ایتمزلر؛
صحیفه ٢٢ سورهٔ زخرف: (وکذلك ما ارسلنا من قبلك فی قریة من
نذیر) اوشنداق سندن اوّل هیچ بر اورنغه پیغمبری ارسال قیلمدق
(الّا قال مترفوها انّا وجدنا آباءنا علی آثارهم مقتدون) مگر اول اورننك
ئلوغلری، بز آتالرمزی بر دین اوزره تابدق آنلرك یولینه اقتدا
ایتمز دیدی‌لر (قال اولوجئتکم باهدی‌ممّا وجدتم علیه آباءکم) پیغمبر-
لری آنلره دیدی ایا بن آتالرگز یولندن طوغری‌راق یول ایله کلدم
دگل‌می (قالوا انّا بما ارسلتم به کافرون) پیغمبرلرنه، آنلر بز سنك
کیتردکك شیئه کافرلرز دیدی‌لر؛ پیغمبرلری‌نك کتردگی دیانته اصلا
نظر قیلمی، علی‌العمیا عادت قدیمه‌لرنه تقلید ایدوب ضلالتن قالدیلر،
مقلدلرك حالی هر زمان شویله اولور؛ صحیفه ٢٣ سورهٔ فصلت:
(سنریهم آیاتنا فی الآفاق وفی انفسهم) تیزلکن کوسترمز اوزلرنن
هم دنیاده اولان علامتلرمزی (حتّی یتبین لهم انه الحقّ) تا اینکه قرآن
واسلامنك راستلغی آنلره ظاهر اولور (اولم یکف بربّك انّه علی کلّ
شیء شهید) ایاربك کافی دگلمی یعنی ربك‌نك شهادتی کافی دگلمی تحقیق

"Ғылым ордасы" РМК
Орталық ғылыми кітапхана
00563826

اول هر نرسه‌نی کوروچی‌در. آنکا هیچ یاشرون شی یوقدر؛ صحیفه
٣١ سورهٔ حجر: (ولو فتحنا علیهم بابًا من السماء فظلوا فیها یعرجون)
اگر آنلره کوکاری آچوب فرشته‌لرنك یوردکلرنی کوسته‌رسه‌ك؛ مشرکلر
رسول اللهه دیمشلرکم اگر راست پیغمبر ایسه‌ك فرشته‌لر کلدکنی
کوردك؛ بو آیهٔ کریمه آنلره جواب اولور: (لقالوا انما سکرت ابصارنا
بل نحن قوم مسحورون) ایتورلردی آنچق کوزلرمز درست کورمز
اولدی بلکه بزلر سحرلنمش قوملرر؛ یعنی فرشته‌لری کوردکاری
حالده ینه تصدیق ایتمزلردی؛ صحیفه ٣٣ سورهٔ بنی اسرائیل: (قالوا
لن نومن لك) قرآن باشقه معجزه‌لر ایله رسول اکرم‌نك نبوتی آچق
معلوم اوله‌رق انکاره مجال قالمادقده، مشرکلر هنوز عناد ایده‌رك دیمشلر:
بز سنی تصدیق ایتمی‌بز (حتی تفجر لنا من الارض ینبوعًا) تا که بزلره
ارض مکه‌دن صولر آغزدقکه‌چه (اوتکون لك جنة من نخیل واعناب
فتفجر الانهار خلالها تفجیرًا) یاخود آراسندن یلغه‌لر آقماقده اولان
خرما، یوزم باقچه‌لرك اولورسه (اوتاتی بالله والملائکة قبیلا) یاخود الله تعالی
وفرشته‌لر سنك راستلغکه کفیل اولورلرسه (اویکون لك بیت من زخرف)
یاکه آلتوندن خانه‌ك اولورسه (اوترقی فی السماء ولن نؤمن لرقیك حتی
تنزل علینا کتابا نقرأه) یاخود کوکه چقار ایسك کوکه چقدقکه
ینه تصدیق ایتمزز تاکه بزلره کوکدن کتاب نازل ایدوب اوقدقمزغه
قدر. ایشته قرآن کریمنك حکایه ایتدگی اوزره مشرکلرنك نه درجه
عناده اولدقلری ظاهر اولور بوندن بلنورکه نه قدر آیات بینات
کلورسه هنوز تصدیق ایده‌چك دگللردر. بو آیت کریمه‌لری ترجمه

ایتدکم وقتده خلاصهٔ معنی‌نی بیان ایدن تفسیرلر حاضر اولمدقدن ترجمه عباره‌لری استدکم‌چه‌اولمادی بونك ایچون ترجمه ایتدکم آیت کریمه‌لرنك سوره‌لرنه اشاره ایتـدم ، اوقوچی‌لر بو ترجمه‌لره قانع اولمازلر ایسه سهولت اوزره تفسیرلره مراجعت ایدرلر.

КССР Ғылым Академиясы
Академия Наук КССР